

Genişletilmiş Özet

Problemlili Kumar Oynama ÖLçeği Türkçe Formu: Üniversite Öğrencileri Örneklemindeki Psikometrik Özellikler

Giriş

Kumar oynama, yatırımların üzerinde değer elde etmeyi amaçlayan ve sonucunda şans faktörünün etkili olduğu risk alma davranışı olarak tanımlanabilir. Eğlenme, para kazanma, sosyalleşme ya da çeşitli sorunlardan kaçıma kumar oynama nedenleri arasında sıralanmaktadır. Bazı kimselerin kumar oynama davranışlarına bağlı olarak ciddi sorunlar yaşadıkları bilinmektedir. Kontrolde çıkma ile birlikte kişisel ya da kişiler-arası sorunlara neden olmasıyla kumar oynamanın problemlili bir hale geldiğinden söz edilebilir. Eşlik edebilecek intihar girişimleri, ev içi şiddet veya ekonomik kayıplar problemlili kumar oynamanın ciddiyetle ele alınmasının gereğine ağıkça işaret etmektedir. Bu kapsamda düşünöldüğünde kumar oynama davranışı ve ilişkili sorunların değerlendirilmesinin önemi artmaktadır.

Bu çalışmada kumar oynama davranışı ve bu davranışla ilişkili olumsuz sonuçları ölçmek için geliştirilmiş, farklı kültürlerde ve dillerde psikometrik özellikleri desteklenmiş ve yaygın olarak kullanılmakta olan Problemlili Kumar Oynama ÖLçeği'nin (PKOÖ) Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Türkçe diline kazandırılacak olan bu ölçeğin Türkiye'de kumarla ilgili araştırmalara gösterilen ilginin artmasında rolünün olabileceği düşünölmüştür. Öte yandan inanç, sosyal normlar gibi faktörlerin olası etkileri ile kumar oynama davranışının toplumsal kabulünün görece düşük olabileceği Türkiye, kumar ve ilişkili sorunlar konularında daha fazla araştırmanın yürütöldüğü Batı ölkelerinden ayrılmaktadır. Be sebeple farklı toplumsal ve kültürel özellikleri nedeni ile Türkiye'deki ilgili araştırmaların artmasının uluslar-arası alan-yazınına sağlayacağı katkı açısından önemli olacağı düşünölmüştür.

Uyarlanması yapılacak olan PKOÖ 9 maddeden oluşmaktadır. Tek faktörlü yapıda olduğu ortaya konan öz-bildirime dayalı bu ölçek 4'lü yanıt üzerinden derecelendirilmektedir (0: hiçbir zaman, 1: bazen, 2: çoğu zaman, 3: neredeyse her zaman). Son 1 yılın düşünölenerek maddelerin yanıtlanacağı ölçekten alınabilecek minimum ve maksimum puanlar 0 ve 27 arasında değişmektedir. Ölçekten alınacak 0 puanın problemsiz, 1 ve 2 puanların düşük, 2 ve 8 arasındaki puanların orta riskli, 8 ve üstü puanların problemlili kumar oynama kategorilerine karşılık geleceği bildirilmiş olup, bu kategorilerin geçerliklerini destekleyecek daha fazla araştırma bulgusuna ihtiyaç duyulmaktadır.

Yöntem

Çalışma grubunu, 98 (%53,8) erkek ve 84 (%46,2) kadın olmak üzere toplam 182 gönüllü üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Üç farklı üniversiteden toplanan verilerin incelenmesinde katılımcıların yaş ortalaması 24,06 olarak hesaplanmış, çoğunluğunun evli olmadıkları ve bir işte çalışmadıkları görölmüştür.

PKOÖ'nün uyarlanması sürecinde çeviri – geri çeviri yöntemi uygulanmıştır. Ölçek maddelerinin bağımsız iki kişi tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilmesini, bu maddelerin bağımsız 2 farklı kişi tarafından dil, anlatım ve anlaşılabilirlik kapsamında değerlendirmesi ve puanlaması izlemiştir. Bu aşamaların ardından yapılan değerlendirme sonucunda belirlenen ölçek maddelerinin 2 farklı kişi tarafından Türkçe'den İngilizce'ye yapılan çevirilerinin büyük oranda orijinal maddelerle benzer olduğu görölmüş ve PKOÖ Türkçe formunun nihai haline karar verilmiştir. Tüm çeviri ve değerlendirmeler Türkçe ve İngilizce dillerine hakim kişiler tarafından yapılmıştır.

Veri toplama araçları

Çalışmada veri toplamak amacıyla uyarlanması yapılacak olan Problemlili Kumar Oynama ÖLçeği'nin (PKOÖ) yanı sıra South Oaks Kumar Tarama Testi – Türkçe Formu (SOKTT) ile beraber araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ve Kumar Katılımı Bilgi Formundan yararlanılmıştır. SOKTT kumar oynama ile ilişkili sorunları değerlendirmeye yönelik geliştirilmiş bir ölçek olup, ölçekten alınabilecek puanlar 0 ile 19 arasında değişmektedir. Kişisel Bilgi Formunun aracılığıyla katılımcıların cinsiyet, yaş gibi bilgileri öğrenilmiştir. Kumar Katılımı Bilgi Formunda ise çalışma grubunu son 1 yıldaki kumar katılım sıklıkları, tercih ettikleri kumar türleri, kumar oynama ile ilişkili düşünce hataları, kumar oynama davranışlarının olumsuz sonuçları gibi konularda tanımayaya yönelik sorulara yer verilmiştir.

Bulgular

Çalışma grubunun kumar katılımları incelendiğinde son 1 yılda en çok spor müsabakaları üzerine bahis oynamanın tercih edildiği, at yarışları bahislerine katılımın ise en az tercih edilen kumar türü olduğu gözlenmiştir. Öte yandan katılımcıların yaklaşık yarısının ayda en az bir sefer kumar veya bahis oynadıklarını bildirmesi, örnekleme kumar katılımının nadir olmadığına işaret etmiştir. Katılımları 1 çeşit oyunla sınırlı olanlar büyük çoğunluğu (%31,3) oluştururken, 2 farklı bahis ya da kumar katılımı olanların (%29,7) bu listede 2. sırada oldukları görölmüştür.

Yapılan doğrulamalı faktör analizi (DFA) sonucunda 9 maddeli PKOÖ'nün kabul edilebilir düzeyde uyum sağladığı görölmüştür. İncelenen uyum indekslerinden GFI, CFI, NNFI ve RMSEA değerleri sırasıyla 0,98, 0,99, 0,99 ve 0,075 olarak hesaplanmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı çıkmış olmasına rağmen Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı (54,85/27=2,03), ölçeğin uyumunu desteklemiştir. DFA sonucunda madde yüklerinin 0.61 ve üzerinde olduğu görölmüştür.

PKOÖ'nün güvenilirliği kapsamında yapılan analizlerde iç-tutarlık katsayısı 0,82 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları 0,40 ve 0,63 değerleri arasında değişmiş, herhangi bir maddenin ölçekten çıkarılmasının ölçeğin iç-tutarlık değerini arttırmadığı görölmüştür.

Öte yandan yürütülen korelasyon analizi neticesinde katılımcıların PKOÖ puanları ile SOKT puanları, kumar oynama sıklıkları, toplamda katıldıkları kumar türü sayıları, kumar ile ilişkili hatalı düşünceleri ve kumar oynamalarının olumsuz sonuçları ilişkili bulunmuştur ($p<0,001$). SOKT puanlarına göre oluşturulan problemlü düzeyde kumar oynayanlar grubunun PKOÖ puan ortalamasının problemsiz düzeyde kumar oynayanlar grubundan yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,001$). Ayrıca sigara içtiklerini bildiren katılımcıların PKOÖ puanlarının sigara içmediklerini bildiren katılımcılardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,01$). Özetlenen tüm bu bulgular PKOÖ Türkçe formunun geçerliğini desteklemiştir.

Tartışma

Mevcut çalışmanın bulguları PKOÖ Türkçe formunun en azından üniversite öğrencilerinden oluşan katılımcılarda kumar oynamanın olumsuz sonuçlarının araştırılmasında kullanılabileceğini ortaya koymuştur. PKOÖ'nün psikometrik özelliklerinin Çin, İspanya gibi farklı ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de ve Türkçe dilinde de desteklenmesi problemlü düzeyde kumar oynama davranışının kültürel farklılıkların ötesinde ve üstünde ortak bir yapısının olabileceğine işaret etmiştir. Yaşları ve eğitim düzeyleri, kumar katılım alışkanlıkları gibi özellikleri farklı olabilecek örneklerde ölçeğin psikometrik özelliklerinin gelecek çalışmalarda incelenmesi, bu çalışmanın bulgularının genellenebilmesi açısından uygun olacaktır.